

BIBLIOTEKA
SHTETIT

814-34

T 88

NESHAT
TOZAJ

TAKIMI I FUNDIT

NOVELË

8JH-32

T88

NESHAT TOZAJ

TAKIMI I FUNDIT

Novelë

SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

Vetura ndaloi përpara godinës dhjetëkatëshe të institutit. Përkthyesi, Georgi, që e ngiste vetë makinën, zbriti dhe përplasi me forcë derën. Kur po matej ta mbyllte me çelës, iu kujtua çanta që e kishte lënë mbi ndenjësë. Ndërkaq nga dyert anësore zbritën Mistoja dhe Iliri. Ata tani ishin më të shpenguar; kishin hyrë në muajin e dytë të kursit të kualifikimit në këtë institut të huaj dhe deri diku ishin njohur me qytetin, ose, siç thoshte Iliri, me fasadën.

Në orën tre ngjiten shkallët pa këmbyer asnjë fjalë. Georgi u hoq pak mënjanë dhe portieri, një plak simpatik që i xixëllonin sytë kur thoshte «Albania», u hodhi një sy kalimthi fletëhyrjeve. Dy muaj kishin mjaftuar që ata të njiheshin me të. Iliri, me atë shikimin e thellë, në sytë e tij lexonte vazhdimisht edhe ndjenjën e frikës. Portieri i trembej veçanërisht Georgit. Këtë gjë Iliri e kishte vënë re mirë; madje ai dinte edhe shkakun: në ditën e dytë të punës në institut Georgi kishte nxjerrë, fare pa dashur, në vend të fletëhyrjes, një dokument tjetër, në fotografinë e të cilit ai kishte dalë me uniformë ushtarake. Në fillim Iliri e kishte simpatizuar Georgin dyzetyjçar për shtatin mbi mesataren e tërë energji, për flokët tepër të thinjur për moshën, për fytyrën shumë shprehëse e, veçanërisht, për njo-

huritë e tij. S'kishte fushë shkence ku Georgi të mos e thoshte fjalën e vet. Ai dinte mjaft gjëra edhe për makinat llogaritëse elektronike, për të cilat po specializoheshin «dy kolegët shqiptarë», siç i quante ai. Që kur pa atë fletëhyrjen, Iliri ishte tepër i ftohtë në bisedat me të. Edhe Mistoja, i sinjalizuar për këtë fakt, qe frenuar mjaft.

Ata hynë në ashensor dhe Georgi shtypi butonin për në katin e shtatë.

— Drejtori i institutit na pret më tetë, — tha ai dhe i hodhi sytë orës së tij të shtrenjtë.

— Do të jeni dhe ju?! — e pyeti Mistoja thjesht për mirësjellje.

— Jo ... më është bërë zakon të flas në shumë. ... kam disa punë të tjera. Veç kësaj, drejtori e ka zët të ketë të tjerë. ... Ju mund të bisedoni me të frëngjisht, — dhe buzëqeshi.

Ndërkaq sinjali i katit të shtatë qe ndezur dhe ashensori u ndal.

— Punë të mbarë! — uroi Georgi dhe iku në drejtim të kundërt me ta.

Ata të dy i shoqëroi për në kabinet sekretarja e drejtorit, një mesogrua me fustan të shkurtër, e lyer tej mase. Kabineti ishte i gjerë, gjithë dritë. Në fund, në një tryezë të madhe rrinte drejtori. Ai dukej mjaft i vogël në gjithë atë tryezë. Sa i pa të porsaardhurit, u ngrit më këmbë dhe u nis në drejtim të tyre me një hap tepër energjik.

— Hajdeni, djema, hajdeni, — tha ai duke u shtrënguar duart fort.

Iliri, duke ndezur cigaren që i dha ai, pasi qenë rehatuar në kolltukë, nuk ia shqiste sytë. Ja, pra, kush ishte autori i atyre punimeve shkencore me aq vlerë në fushën e aplikimit të matematikës në

ekonomi. Një njeri që në dukje nuk ta mbushte syrin.

Ndërkohë Georgi që kthyer nga rruga dhe ishte futur në një zyrë, pranë asaj të drejtorit. I kyçur nga brenda, me kufjet në vesh, ndiqte me interes bisedën e drejtorit me dy shqiptarët dhe e regjistronte atë në një magnetofon të vogël portativ, që sapo e kishte nxjerrë nga çanta.

— ... E njihni Pëllumb Ferrën? — dëgjohej zëri në kufje.

— Po, e kemi pasur profesor. Po ju si e njihni?

— Kemi studjuar bashkë në Moskë. Ka qenë student i shkëlqyer.

Një çast u bë pushim. Georgi priste me ankth. Ky drejtor duhej hequr prej kohësh që andej. Bindjet politike të tij ishin të kundërta dhe ai i thoshte krejt hapur. Por, edhe pse ishte «jashtë», këtë ia dedikonte famës së tij si shkencëtar. Kështu që, çdo veprim me të ishte pezulluar. Por Georgi mbledhte prova, prandaj nuk hyri me dy të huajt në zyrë. Ai e dinte mirë dobësinë e profesorit për shqiptarët. Buzëqeshi pak dhe mendoi: vërtet që nuk hyra, por ama jam plotësisht i pranishëm në bisedën e tyre. Dhe zgjati dorën për të mbushur me uiski gotën e sapozbrazur, por ndërkaq u dëgjua zëri i drejtorit:

— Ajo që më tërhiqte më shumë te Pëllumbi nuk ishin aq aftësitë intelektuale, sesa patriotizmi i flaktë dhe vlerat e tij si njeri. Me se merret tani?

— Punon në Akademinë e Shkencave...

Georgi ndezi një cigare. «Akademi! Ka gjithë bota akademi, kanë dhe këta!». Por ajo notë mos-përfilljeje u zhduk sakaq, kur iu kujtuan të dhënat që kishte mbledhur nga bashkëpunëtorët shkencorë

të institutit. «Hëm, edhe keq nuk duhet të jenë. Jo, veçanërisht për këtë Ilirin ata kanë mendim shumë të mirë, megjithëse në fillim të jepte përshtypjen se ishte leshko. Veçse është tepër fanatik, gati i papërpunueshëm: as raki, as cigare, as femra. Asket i vërtetë. Më ndryshe është ky Mistoja, më impulsiv, veçse duket ca i paaftë. Me të, në të vërtetë, diç mund të bëhet, por këtyre kolegëve të mi thuajse u mungon fare guximi.»

Biseda e tyre qe e gjatë, dhe shiritat e magnetofonit ishin mbushur nga të dyja anët. Prapa mbeti vetëm shishja e boshatisur e uiskit dhe tavlla e mbushur plot me bishta cigaresh.

2.

Georgi u ul në karrigen afër shefit dhe ndezi cigaren. Pas përshëndetjeve të para në dhomë ra heshtja. Ai shikonte nga dritarja jashtë, por mendjen e kishte te shefi i tij; kishte një armiqësi të heshtur midis tyre. Shefi ishte më i ri në moshë dhe në specialitetin e zbuluesit nuk kishte shkëlqyer. Kishte ardhur aty drejt nga puna me rininë. Edhe niveli i tij intelektual ishte i ulët. «Është tepër ordiner, — thoshte me vete Georgi, por nuk guxonte ta diskutonte këtë as me shokun më të ngushtë. Ku i dihej? Fundja, ç'punë i prishte shefi? Atij ia kishin nevojën, dhe kjo mjaftonte. Paratë?! Eh, le të marrë ai më shumë, unë di t'i nxjerr ato edhe nga guri. Kjo më mjafton».

Edhe shefi nuk e shikonte dot Georgin. I dukej se ai e përbuzte tej masës, jo drejtpërdrejt, por me dy fakultetet që kishte kryer dhe me katër gjuhët

që dinte. Ai kishte bredhur gjithë botën, dhe shefat më të lartë e kishin me sy të mirë. Për çdo punë të rëndësishme, me gjithë përpjekjet e tij për ta errësuar, ata kërkonin Georgin.

— Pa hë, le ta dëgjojmë, po jo të gjithë, — tha shefi disi me përbuzje.

Georgit i erdhi plasja, megjithatë ai e nxori magnetofonin. Në mes të shiritave ishin ngjitur disa copa letrash me numra.

— I kam seleksionuar, — tha ai, dhe shkeli butonin.

Biseda jepej me altoparlant. Dera që mbyllur, dhe veshja speciale e mureve dhe e derës pengonin daljen e zërit. Nisi fragmenti i parë i bisedës:

Mistoja: E lirë është jeta këtu. Kanë përvojë dhe fuqi ekonomike të madhe.

Iliri: Ashtu të duket. Ne kemi dietë të lartë, po punëtori nuk mund ta përballojë jetesën. Kjo është thjesht propagandë. Ti mos harro huat që kanë marrë, mos harro ngritjet e çmimeve...

Mistoja: Ndoshta, por ama duket që standarti i jetesës është i lartë.

Iliri: Kjo është një botë në rënie, ti mos shiko anë të veçanta. Këtu mund të të hyjë shumë në punë mesatarja e thjeshtë aritmetike...

Georgi shtypi butonin. Pastaj ai solli një bisedë tjetër.

Mistoja: Mjaft studjove, hajde të dalim tani.

Iliri: Jo, është ende shpejt. Do të dalim në orën tetë. Kështu e lamë me fjalë.

Mistoja: Unë nuk rri dot më, s'më zë vendi. Më ka marrë malli për gruan.

Iliri: Edhe mua. Por këtu kemi ardhur të mësojmë. Veç kësaj, duhet përfituar sa më shumë. Ti

e shikon dhe vetë që herë pas here na nxjerrin pengesa: Filan bashkëpunëtor shkon me shërbim, tjetrit i sëmuret nëna, dikush shtrohet në spital. Dhe këto ndodhin kur ata duhet të punojnë me ne.

Mistoja: Ama, e kolme ajo vogëlushja, Eva. Si të duket ty?

Heshtje.

— Hë pra, si të duket?

Iliri: Si dhelpër pa bisht më duket. Lërmë të studjoj, dreqi e mori, dhe kontrolloje mirë veten!

Mistoja: Ti mbete tërë jetën peshkop. Mirë ta kishin ngjitur këtë emër në universitet. Për ty asgjë nuk ekziston në këtë botë, veç librave.

Iliri: Edhe mua më pëlqen e bukura, edhe unë kam zemër, por nuk jargavitem si ti. Le ta lëmë këtë bisedë dhe po ta përsëris: kontrolloje mirë veten.

Mistoja: Mjaft më bëre moral. Studjo. Unë po zbres të pi një kafe.

Iliri: Jo, do të zbresim bashkë.

Georgi shtypi përsëri butonin. Pastaj shiriti xhiro i me shpejtësi, dhe shefi, që e ndiqte me kujdes, kur pa që kaloi një nga ato shenjat prej letre, tha:

— Kalove një bisedë.

— Nuk është gjë, — u ngut Georgi dhe ndërkaq u skuq lehtë e iu drodh dora. Ai e kishte fshirë atë fragment bisede, në të cilën Iliri e porosiste Miston të sillej më me kujdes me Georgin... Georgi që trembur për vdekje. Po ku dreqin ta linte fletëhyrjen për në drejtori! Atij i telefononin shpesh dhe e kërkonin në zyrë. Por shyqyr që incizimet i bënte vetë, se, ndryshe, do ta pësonte keq.

— Unë mendoj se është koha të veprojmë, — tha shefi, pasi dëgjoi fragmentin e fundit.

— Edhe unë i atij mendimi jam, por, para së gjithash, duhet të vijë nëpunësi ynë nga Shqipëria. Atij i kemi ngarkuar disa detyra.

— Është nisur, — tha shefi thjesht, por në një mënyrë që Georgi të nënkuptonte se ai nuk qe më axhami në punët e zbulimit.

Georgi e kuptoi mirë këtë, por ama ai dhe shefat më të lartë e dinin se propozimin për të sjellë nga Shqipëria punonjësin e tyre, që shërbente aty si atashe shtypi, e kishte bërë pikërisht ai, Georgi. Ishte kjo arsyeja që deklarata e shefit atij iu duk për t'i nxjerrë gjuhën. Georgi nxori paqetën «Arbëria» dhe i zgjati një shefit.

— Shqiptare?, — pyeti ai jo pa interes.

— Po, janë të mira, — tha Georgi dhe ia lëshoi paqetën mbi tavolinë. Ai e mori dhe, si lëvizi kokën në shenjë falenderimi, e futi në xhep. Duke dalë jashtë, Georgi kujtoi atë fjalën e urtë që e thoshte rëndom babai i tij plak, se qylin e ka qejf dhe mbreti, dhe buzëqeshi me përbuzje.

3.

Bashkëpunëtori shkencor pa orën dhe ndërpreu leksionin.

— Do të më lejoni të ha mëngjesin, — tha ai dhe, pa pritur përgjigje, nxori ushqimet nga bufeja në mur.

Ishte e treta ditë që punonin me këtë njeri akull të ftohtë, që dukej më shumë si një mekanizëm. Deri tani ai i kishte futur në disa shtigje që ata i njihnin shumë më mirë se ai dhe, me gjithë vërejtjen me shumë takt që i kishin bërë, vazhdonte me

atë ritëm. Iliri nxori një cigare dhe e ndezi. Sikur i kishte shpeshtuar cigaret këtë periudhë. Por ato duket se e qetësonin, tek e mbyste malli për çdo gur të Shqipërisë.

Mistoja gjeti rastin dhe doli ngadalë për në kabinetin ku punonte Eva. Trupi elegant, sjelljet tepër femërore, ata sytë e saj gjithë zjarr i faniteshin kudo që ndodhej. Herë-herë ai përpiquej ta hiqte mendjen prej saj, por shpesh kjo që e pamundur. Hyri në kabinet gati pa u ndier. Ajo që përkulur mbi mikroskop dhe montonte një mekanizëm të imtë të makinës llogaritëse. Mistoja u ndal një çast dhe po admironte profilin e përgjysmuar të saj. Ajo duket e ndjeu se duart që mbanin mekanizmin, u drodhën, por nuk e ngriti kokën. Ai u kollit për t'i tërhequr vëmendjen dhe u skuq deri te veshët sepse, për dreq, iu kujtua e shoqja.

Eva ngriti kokën dhe, si e zënë në faj, buzëqeshi me çapkënllek.

— Qenkeni ju?

— Po, — u përgjigj Mistoja, që nuk e njohu dot zërin e vet. Vizioni i së shoqes humbi dhe atij i erdhi ajo siguria që i duhej në një rast të tillë.

— Përse u skuqët si vajzë? — e ngacmoi ajo.

— Unë?! — bëri sikur u habit Mistoja.

— Ju më dukeni tepër i ftohtë. Kisha përshtypje tjetër për ju shqiptarët.

— Jeni e gabuar. Ruani përshtypjet që keni pasur!

— Ju bëni një jetë asketi. E dini si më dukeni me atë kolegun tjetër? Tamam si binjakët siamezë. Kur do të veçoheni, më në fund? Koha po kalon.

Mistoja i kërkoi leje të ndizte një cigare. Duke nxjerrë shtëllungat e tymit, ndërkaq e kuptoi se kjo